FILOLOGIJA 54, Zagreb 2010

K RJEŠENJU MARULIĆEVSKOGA PITANJA

Zvonko Pandžić: *Nepoznata proza Marka Marulića. O novootkrivenim i novoatribuiranim hrvatskim rukopisima.* Zagreb, Tusculanae Editiones, 2009., 173 str. ISBN 987-953-95144-6-2.

maioresque cadunt altis de montibus umbrae
P. Vergili Maronis *ecloga prima* (83)

S visokih brda padaju dulje sjene, pjevao je Vergilije Maron. U našem slučaju veliko, ako ne i najviše brdo hrvatske književnosti jest Marko Marulić (1450.—1524.), davno proglašen i do danas smatran *ocem hrvatske književnosti*. Njegova sjena pada i na nas danas, dakle gotovo petsto godina nakon autorove smrti, i to u višestrukom smislu. S jedne strane Marulić izaziva zanimanje mnogih pjesnika i umjetnika, koji, nadahnjujući se Marulićevim djelom, i dan danas nastoje stvarati njegovoj poeziji kongenijalna djela, bilo da se tu radilo o kazalištu i drami općenito, operi, plastici ili različitim tehnikama slikarskoga umijeća. S druge strane, promatrač sa strane ima dojam da se znanstveno proučavanje njegova književnoga djela posljednjih desetljeća i godina intenziviralo, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu, što je naizgled suprotno svim očekivanjima trendovima sklone znanosti o književnosti. I treće, Marulićeva sjena sustiže i prekriva sve nas zbog jednoga naročito značajnoga razloga, zbog kojega će, tako barem sada izgleda, i sljedećih godina i sljedećih desetljeća njegovo djelo ostati izazov ne samo za književne povjesničare. Riječ je naime o tzv. *marulićevskom pitanju*, tako bismo ga barem s punim pravom mogli nazvati, do danas jednome od najzamršenijih pitanja hrvatske književne povjesnice, a koje je posljednjih desetljeća bilo naizgled iščezlo, ne samo iz opće nego i iz znanstvene svijesti.[1]

[1] Od konca 18. stoljeća, tj. od *Prolegomena ad Homerum* (1795.) F. A. Wolfa, pa sve do danas u književnosti se posebno intenzivno diskutira tzv. *homerovsko pitanje*, dakle: je li pjesnik Homer sastavio epove *Ilijadu* i *Odiseju*, ili su ti epovi plod *usmenoga* recitiranja brojnih rapsoda? Drugo pitanje koje je zabavljalo generacije filologa i filozofa od antičkih vremena do danas, pitanje je (ne)postojanja Platonova nepisanoga naučavanja. Marulićevsko se pitanje sporadično postavlja već gotovo stoljeće i pol, tj. barem od 1869.

Pitanje na koje nova Pandžićeva knjiga nastoji dati odgovor, glasi otprilike ovako: je li Marko Marulić, poznati i slavljeni pisac mnogih latinskih proznih djela, ostavio u rukopisu proznih književnih djela[2] i na hrvatskome jeziku? Autor je pošao od pretpostavke da jest, te se dao u potragu za njima. Na to su ga potakli Marulićev biograf i suvremenik Frane Božičević, potom Julije Bajamonti (1744.—1800.), ne manje Ivan Kukuljević Sakcinski (1816.—1889.) i Vatroslav Jagić (1838.—1923.). Posljednja dvojica bili su, kako izgleda, posve sigurni da će taj izgubljeni dio hrvatskih djela Marka Marulića jednoga dana biti i pronađen, dočim su u 20. stoljeću neki književni povjesničari Marulovo izgubljeno hrvatsko djelo promatrali kao legendu nastalu u romantičarskom duhu 19. stoljeća.

Da je Marulić spjevao *Juditu*, tj. koliko znamo jedino mu hrvatsko djelo tiskano za života (1521.), znalo se općenito i početkom 19. stoljeća, ali o njegovoj hrvatskoj prozi nismo imali opipljivijih podataka sve do Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Vatroslava Jagića. Prvi je proputovao cijelom Dalmacijom tražeći i otkupljujući starije hrvatske književne spomenike, pa tako i prijepise Marulićeve poezije i proze. *Pjesme Marka Marulića*, i to mnoge novootkrivene, objavili su Kukuljević i Jagić u prvome svesku *Starih pisaca hrvatskih* (1869.). Kako u tom svesku nisu izdavali prozu nego samo poeziju, tako su "tri prozna djela" Marka Marulića, koja je bio pronašao Kukuljević, ostala zaboravljena. Jedino je Jagić za tisak priredio kratki prozni *Život sv. Jerolima*, dvojeći ipak da li se tu radi o Marulićevu djelu. Danas znamo, zahvaljujući Pandžiću, da je upravo to djelce (I b 127, Arhiv HAZU), koje počinje s dva prva stiha iz *Suzane*, oko 1600., dakle gotovo sto godina nakon Marulića, iz starijega predloška prepisao Nicolò Vitturi iz Kaštela, suvremenik i kolega Petra Lucića, skupljača Marulićeve poezije i proze. Drugu verziju istoga djela nalazimo u tzv. *Firentinskome zborniku*, nastalom najvjerojatnije još za života Marka Marulića. Osim toga imamo i potvrdu Julija Bajamontija da je upravo taj Nicolò Vitturi komentirao poeziju Marka Marulića. Djelce se nalazilo kao i Lucićev *Vartal,* glavni izvor Marulićeve poezije do danas, kod redovnica sv. Benedikta u samostanu sv. Nikole u Trogiru, gdje je po svoj prilici služilo za oficijska čitanja.

U Zadru se Kukuljević bio namjerio na još dva Marulićeva prevodilačka djela, na Tome Kempenca *Od naslidovan'ja Isukarstova* i na *Liber de modo*

[2] Ovdje ne želim pojašnjavati opći značaj književnih djela u prozi na pučkome jeziku za stvaranje književnoga jezika, apstraktnoga pojmovlja, napredne sintakse, sinonimike i sl. Dovoljno je reći da je u Pandžićevoj knjizi riječ o barem desetak novih svezaka književne hrvatske proze koja je stara oko petsto godina, što je samo po sebi iznimno velik dobitak za hrvatsku književnu povjestnicu.

bene vivendi, ad sororem sv. Bernarda iz Clairvauxa (*Nauci svetoga Bernarda k sestri svojoj*). Kempenčevo djelo Kukuljević nije uspio otkupiti, ali je u Zagreb donio dva prijepisa prijevoda *Nauka svetoga Bernarda k sestri svojoj* (usp. **sl. 3**). Kukuljevićeve tvrdnje ostale su posve zanemarene ili im se nije pridavalo veliko značenje kroz gotovo stotinu godina. Međutim, kada je u Londonu (1966.) otkupljen krnji prijevod djela Tome Kempenca *Od naslidovan'ja Isukarstova* (**br. 12** po staroj signaturi, koju je otkrio Pandžić), postalo je jasno da su Kukuljevići podatci pouzdani, odnosno da je to prijevod Marka Marulića, iako se radi o jednom prijepisu koji Kukuljević ne spominje. Konačno je Zvonimir Kulundžić u Gradskoj knjižnici u Zagrebu god. 1975. otkrio skoro cjelovit prijevod istoga djela, s podatkom u kolofonu da je to Marulićev prijevod, upravo onako kako je to bio citirao Kukuljević.

Kako je i treći prozni Marulićev rukopis bio također prijevod, načinjen, kako bilježi Kukuljević, *zajedno* s prijevodom *Od naslidovan'ja Isukarstova*, tj. *Liber de modo bene vivendi, ad sororem*, odnosno *Nauci svetoga Bernarda k sestri svojoj*, to je naravno valjalo provjeriti i taj podatak. Taj je prijevod doista sačuvan u dva bezmalo cjelovita prijepisa i u jednomu krnjemu, i to tamo gdje ih je ostavio i uredno zaveo sam Ivan Kukuljević, naime u Arhivu HAZU na Zrinjevcu. Da se doista radi o Marulićevu prijevodu, kao što je to prije 150 godina tvrdio isti Kukuljević (usp. **sl. 3**), dokazuje Pandžić mnogobrojnim usporedbama, tako i sinoptičkim pregledom zajedničkih biblijskih mjesta iz sigurno Marulićeva prijevoda *Od naslidovan'ja Isukarstova* i iz prijevoda *Nauci svetoga Bernarda k sestri svojoj*. Na jednomu od tih prijepisa (**IV a 34**) na samom početku stoje inicijali **M. M.** U neku slučajnost prilikom posve sličnih i podudarnih prijevoda biblijskih mjesta Pandžić stoga ne želi povjerovati, dapače, tu sličnost po njemu objašnjava jedan te isti prevoditelj, upravo Marko Marulić, to tim prije jer u to vrijeme nije bilo tiskane Biblije na hrvatskome pučkom jeziku. Pažljivim čitanjem Kukuljevića i Jagića, a potom, što su drugi književni povjesničari propustili učiniti, uspoređujući same rukopise u arhivu s njihovim tvrdnjama, Pandžić je konačno samo u Zagrebu ponovo pronašao, odnosno prema Kukuljeviću verificirao, dva dodatna prozna djela Marka Marulića u rukopisu.[3]

[3] To mu je uspjelo i zbog toga što je njegova istraživačka metoda bila drukčija od dosadašnjih pokušaja govorenja o Marulićevoj hrvatskoj prozi. Njegova metoda propituje, kako naglašava, »...*po povijesnoj dubini* nastanka tekstova, *što je to sve* Marulić na hrvatskome jeziku uopće napisao, preveo ili redigirao, *a ne po širini* individualno već unaprijed izgrađenoga retoričkoga ili lingvističkoga metajezika, *kako (na koji način)* je on to isto učinio. Te dvije razine filološkoga rada čitatelj ove rasprave uvijek mora imati pred očima, iako je, barem ovdje, prva u središtu zanimanja« (str. 11). Smi-

Dakle, kada se pokazalo da je Kukuljević u 19. stoljeću ipak imao pravo oko prva tri prozna djela Marka Marulića, Pandžić je znao da mora istom metodom, a to znači putujući od arhiva do arhiva, od biblioteke do biblioteke, provjeriti i one najstarije tvrdnje o Marulićevim hrvatskim djelima. U Marulićevoj oporuci stoji naime da je ostavio mnogo toga netiskanoga, kao i jedno vlastoručno oslikano rukopisno djelce svojoj sestri Biri (Viri, Veri) koja nije znala latinski i nije razumjela Markova latinska djela. U njegovoj pak biografiji, koju je bio sastavio prijatelj mu Frane Božičević (Natalis), stoji da je brat svojoj ljubljenoj sestri iz samostana sv. Benedikta u Splitu ostavio »mnogobrojna književna djela i poslanice s poticajima na čestit i blažen život, što ih je na domaćem jeziku i vlastitom rukom napisao sam Marko«. Marulićeve donedavno izgubljene rukopise spominju poslije Bartul Kašić u 17., Julije Bajamonti u 18. i Ivan Kukuljević Sakcinski u 19. stoljeću. Osim toga, budući da se *Život Marka Marulića* iz Božičevićeva pera pokazao pouzdanim kada je riječ o Marulićevim *latinskim* rukopisima (tako je, između ostaloga, u 20. stoljeću pronađen njegov ep *Davidias*), Pandžić je zaključio kako ne treba sumnjati da negdje postoje i njegova izgubljena hrvatska djela pobožna sadržaja koja je pisao za sestru Biru. Trebalo ih je samo pronaći. Ali kako ih pronaći?

Marulićev je sugrađanin Bajamonti u drugoj polovici 18. stoljeća bio zabilježio da je vidio rukopis Marulićeve poezije koji je bio označen brojem (signaturom) **21.** Taj je podatak poznat već gotovo sto godina, odnosno od Milčetića (1911.). Međutim, kako danas pronaći rukopis br. **21**? Jedino ako se pregledaju (autopsiraju) mnogobrojni rukopisi po raznim europskim bibliotekama, što je u praksi ravno traženju igle u plastu sijena. Taj je Marulićev rukopis Pandžić ipak identificirao u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod novom signaturom **R 6634** (usp. sl. 1 i 2). God. 1976. bio je kupljen na dražbi u Londonu kod aukcijske kuće Sotheby's, i to iz ostavštine znamenite zbirke *Bibliotheca Phillippica*, tj. iz zbirke poznatoga kolekcionara Sir Thomasa Phillippsa (1792.—1872.). Ako ćemo vjerovati Bajamontiju, samim time dokazano je da su neka Marulićeva donedavno sporna djela, poput *Istorije sfetoga Panucija* i pjesme *An'jelske kriposti*, koja se nahode u tom rukopisu, konačno sigurno atribuirana.

I ne samo to. Pandžić je upravo *zbog izvornih signatura* počeo pregledavati mnogobrojne rukopise koji su u Englesku dospjeli zajedno s opatom

onost, odnosno prodornost, da ne kažem radikalnost, te, inače dobro poznate istraživačke metode, očituje se, kada je riječ o Marulićevu hrvatskom djelu, i kroz činjenicu da je hrvatski dio *Sabranih djela Marka Marulića* u tri sveska već objavljen (neobjavljena su ostala tek dva pisma na hrvatskom), ili kroz činjenicu da je, kako se to obično kaže, već odavno bila zaokružena »tekstološka cjelina« Marulićevih hrvatskih djela.

Luigijem Celottijem (o. 1768. — o. 1846.). Opat Celotti od francuske je vojske za sitan novac bio otkupio brojna opljačkana rukopisna i tiskana djela, te ih preprodao na velikoj dražbi kod Christie's u Londonu 26. svibnja 1825. Kupovali su ih trgovci i ljubitelji starina, među kojima se nalazio i Phillipps, ali i javne biblioteke. Neki su rukopisi iz te privatne zbirke potom preprodavani od kraja 19. stoljeća sve do 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća, pa je tako, usput neka ovdje bude spomenuto, na jednoj od tih dražbi prodan i tzv. Newyorški glagoljski misal, koji je bio dio Phillippsove biblioteke, izvorno međutim podrijetlom također iz iste Celottijeve zbirke.

Po danas teško pristupačnim povijesnim prodajnim katalozima kuće Sotheby's Pandžić je potom i nekim drugim rukopisima uspio ući u trag, i to zbog toga što im je na prvom sačuvanom listu bila zapisana slična izvorna signatura jedne biblioteke iz Dalmacije, po svoj prilici Samostana sv. Marije u Zadru, ili im je svima pak, uz signaturu, bio dodan sažetak na talijanskome jeziku. Po tome se vidi da su svi ti rukopisi stajali nekoć u jednoj te istoj biblioteci, odnosno zbirci hrvatskih rukopisa. U Zadar su rukopisi bili dospjeli nakon što su ukinuti samostani benediktinki u Splitu za francuske uprave 1807. Opat Celotti najvjerojatnije ih je otkupio od Francuza, budući da se njegova vrijedna zbirka uglavnom sastojala od opljačkanih rukopisa i inkunabula. U ovom slučaju to je ipak manje važno. Važno je da se radi o jednoj jedinstvenoj zbirci što otkrivaju novootkrivene *stare, izvorne signature*, koje u ovoj raspravi otkriva i preslikava Pandžić. Po njima se vidi da nije Marulićev samo rukopis **br. 21**, koji je poznavao još Bajamonti, nego da su njegovi i neki drugi rukopisi. To je na kraju navelo Pandžića da zaključi da su ti rukopisi iz spominjane zbirke Marulićeve sestre Bire i(li) njezinih sestara. Iz te je zbirke, primjerice, rukopis **br. 1** zacijelo Marulićev, tj. tzv. *Firentinski zbornik*, koji je bio otkrio talijanski slavist Carlo Verdiani (1957.). Do toga je zaključka Pandžić došao zbog sadržajne kompatibilnosti sa sada sigurnim Marulićevim rukopisom **br. 21**, ali i zbog *iste ruke* koja je dijelom pisala oba ta rukopisa. Rukopis **br. 12** iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice (**R 4903**) jest dokazano Marulićev, tj. skraćeni prijevod Kempenčeva djela *Od naslidovan'ja Isukarstova.* Rukopis **br. 13** (*Đardin od molitve,* **R 6633**) izrijekom je posvećen sestrama, a **br. 14** iz iste stare knjižnice je također Marulićev, i to zbog pjesme u slavu sv. Jeronima (*An'jelske kriposti*), koju nalazimo i u rukopisu **br. 21** i **br. 1**. Sljedeći rukopisi iz iste stare hrvatske zbirke su oni iz Beča (**br. 3** i **9**), koje je na jednoj aukciji u Londonu bio otkupio Josip Hamm za slavističku biblioteku. Oba ta rukopisa (nanovo uvezana u tri), barem po sadržaju, odnosno naslovu, izrijekom spominje Marko Marulić u svojoj oporuci, tj. *Dijaloge Grgura Velikoga* i spis *Od rasutja Jerosolimskoga*, prijevod ulomka iz apokrifno-

ga Nikodemova evanđelja (*Acta Pilati*), navodnoga autora Hegesippusa.

Novootkriveni rukopisi iz *British Library* (**br. 6, 11, 16**) daju vrlo dobre indicije da je autor Marulić, posebice zbog jezika i potpisa u kolofonu s jednim gotičkim **M** ispod križa i datacijom iz godine 1514. (usp. sl. 4), upravo u stilu čestih Marulićevih križeva koje je na rubu ucrtavao po brojnim tiskanim i rukopisnim djelima iz vlastite biblioteke. O Marulićevu autorstvu govore i leksik i sintaksa, posebice pak tzv. *hapaks legomena*, dakle riječi koje se, dokazano, prvi put pojavljuju kod Marulića. Naravno, mogao bi netko tvrditi da su Marulićeva *hapaks legomena* samo stoga njegova jer još nemamo rječnika starohrvatskoga jezika, budući da ih je on mogao preuzeti od koga drugoga. No kako se u našem slučaju radi o datiranim tekstovima (1499., 1508., 1513., 1514.) s golemom koncentracijom (*Schnittmenge*) *istih* pučkojezičnih, ne glagoljskih, *hapaks legomena*, i to, primjerice, s jedne strane u sigurno Marulićevu tekstu *Od naslidovan'ja Isukarstova*, te, s druge strane, i u *Dijalozima Grgura Velikoga* iz Beča i u rukopisu **br. 6** iz British Library (*Upute za dobar život redovnicama*), Pandžić smatra da je argument Marulićevih *hapaks legomena* neoboriv u smislu atribucije tih rukopisa Marku Maruliću. Čak i kada bismo, čisto hipotetički, mnoge od tih riječi jednoga dana pronašli pojedinačno u nekim drugim tekstovima starijim od Marulića, još uvijek bi iznimno velika koncetracija tih riječi kod samoga Marulića (*Schnittmenge*) govorila o Marulićevu autorstvu. Jedina mogućnost, po Pandžiću, osporiti Marulićevo autorstvo primjerice rukopisa **br. 6** (*Upute za dobar život redovnicama*) iz Londona, ili **9** (*Dijalozi Grgura Velikoga*) iz Beča, ako i zanemarimo Maruliću blisku tematiku tih tekstova, bila bi pronaći prozu *nekog drugog Splićanina* iz približno istih godina sa sličnim tekstovima, s približno istom koncentracijom istih *hapaks legomena*. Ali i tada bi taj netko drugi morao potpisivati tipičnim Marulićevim inicijalom **•M•** (s dvije točke), tipičnim crtačkim viticama i ukrasima, poglavito uz didaskalije, te pisati *istom (orto)grafijom* koju nalazimo u svim datiranim rukopisima, u *Firentinskome zborniku*, kao i u najstarijemu dijelu *Vartala* Petra Lucića[4], iz kojega inače crpimo poeziju Marka Marulića.

Ovdje sam tek ukratko spomenuo samo neke od argumentacijskih smjerova i metodičkih pristupa autora ove pronicljive, ne manje i intrigantne knjige. Kao promatrač s historiografske strane mogao bih spome-

[4] Kukuljević je smatrao (usp. sl. 3) da je taj dio *Vartala* možda stariji i od Marulića. Od Pandžića saznajemo da to ipak ne će biti tako. Naime, grafija toga dijela *Vartala* poklapa se s grafijom rukopisa koji su nastali još za Marulićeva života, a to su osim *Firentinskoga zbornika* rukopisi iz 1508. (br. 13), 1513. (br. 9) i 1514. (br. 6). Po tome se vidi da taj najstariji dio *Vartala* ne može biti stariji od samoga Marulića, iako je vjerojatno iz 15. stoljeća, dakle do sada najstariji poznati Marulićev *hrvatski* pisoruk.

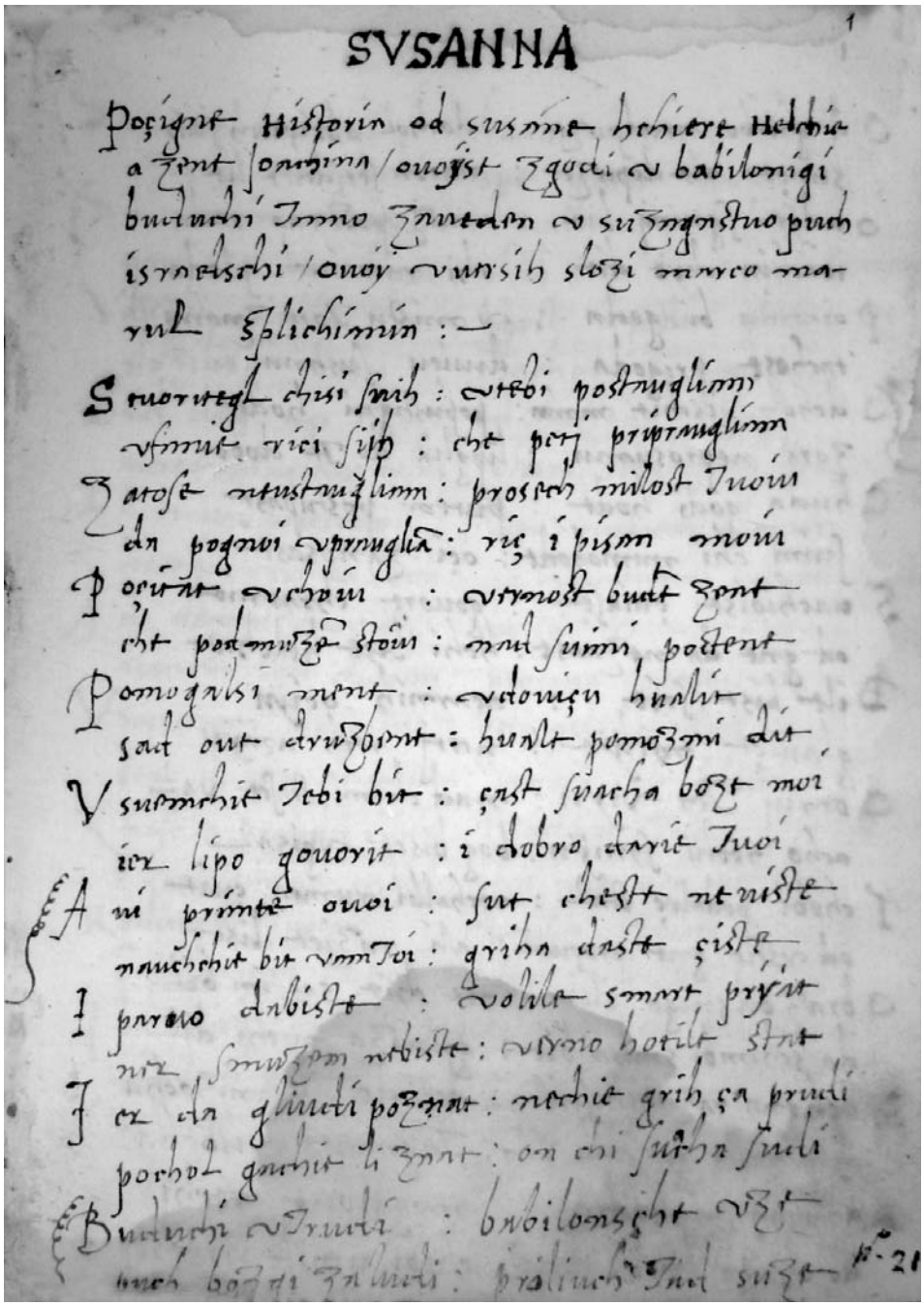
nuti da je Pandžiću na putu ovih pronalazaka pomoglo to da je najprije pokušao kritički provjeriti ona najstarija izvješća o izgubljenoj prozi Marka Marulića, odloživši na trenutak naočale koje je bila izgradila marulologija zadnjih desetljeća, tj. mišljenje kako je, navodno, već odavno »zaokružena tekstološka cjelina« Marulićevih hrvatskih djela. Stoga mu je na koncu uspjelo verificirati vijesti samoga Marulića iz vlastite oporuke, Frane Božičevića iz *Vita Marci Maruli*, podatke Julija Bajamontija i Ivana Kukuljevića, te ispraviti neke suvremenije autore koji su postojanje Marulićevih izgubljenih djela *a limine* odbacivali. Ne treba zaboraviti da je Pandžić kao kontrolne instancije veoma često koristio saznanja i metodu pomoćnih povijesnih znanosti (kodikologija, povijesna papirologija / vodeni znakovi, paleografija i sl.), u kojima se očito suvereno kreće.

Sve u svemu, Pandžićeva, u smislu temeljnih istraživanja hrvatske književnosti iznimno prodorna studija, otvara posve novu perspektivu u proučavanju opusa Marka Marulića, odnosno utemeljuje posve novu tekstualnu osnovu hrvatskih djela oca hrvatske književnosti. Zapravo, učinjen je odlučujući korak u ispravnome pravcu k traženju odgovora na tzv. *Marulićevsko pitanje* koje su sredinom 19. stoljeća barem neizravno bili formulirali Ivan Kukuljević Sakcinski i Vatroslav Jagić. To vrijedi i za slučaj da netko ne prihvati ove ili one teze iz Pandžićeve istraživačke studije *Nepoznata proza Marka Marulića.* Autor ne bježi od tih kritika, dapače, smatra da će svaka ozbiljna kritika njegovih nalaza pomoći u daljnjem procesu (re)atribucije Marulićevih hrvatskih djela. Međutim, usuđujem se reći, da će se, zahvaljujući upravo toj knjizi, o Marulićevim hrvatskim djelima ubuduće pisati zacijelo na jedan drugi način, budući da je otvorena ne samo jedna nova stranica, nego su otkriveni i neki davno zatrpani temelji hrvatske književne i jezične povjestnice. Konkretno pak, pred nama je velika zadaća hrvatske književne povjestnice i filologije, istim interdisciplinarnim pristupom koji je u marulićevsku filologiju ponovo uveo Pandžić, spomenute brojne rukopise, uz odgovarajuća latinsko-hrvatska kritička izdanja pojedinih novopronađenih rukopisa, konačno uvesti u kolektivnu memoriju i kulturnu jezično-književnu tradiciju hrvatskoga naroda. Spomenuta djela, svojom brojnošću i svojom proznom koncepcijom, izdvajaju konačno hrvatsku književnost ne samo iz tada jedva poznate pučkoknjiževne tradicije na drugim slavenskim jezicima, nego na iznimno impresivan način, i brojem i sadržajem, pokazuju zašto Marka Marulića danas više nego ikad s punim pravom nazivamo ocem hrvatske književnosti.

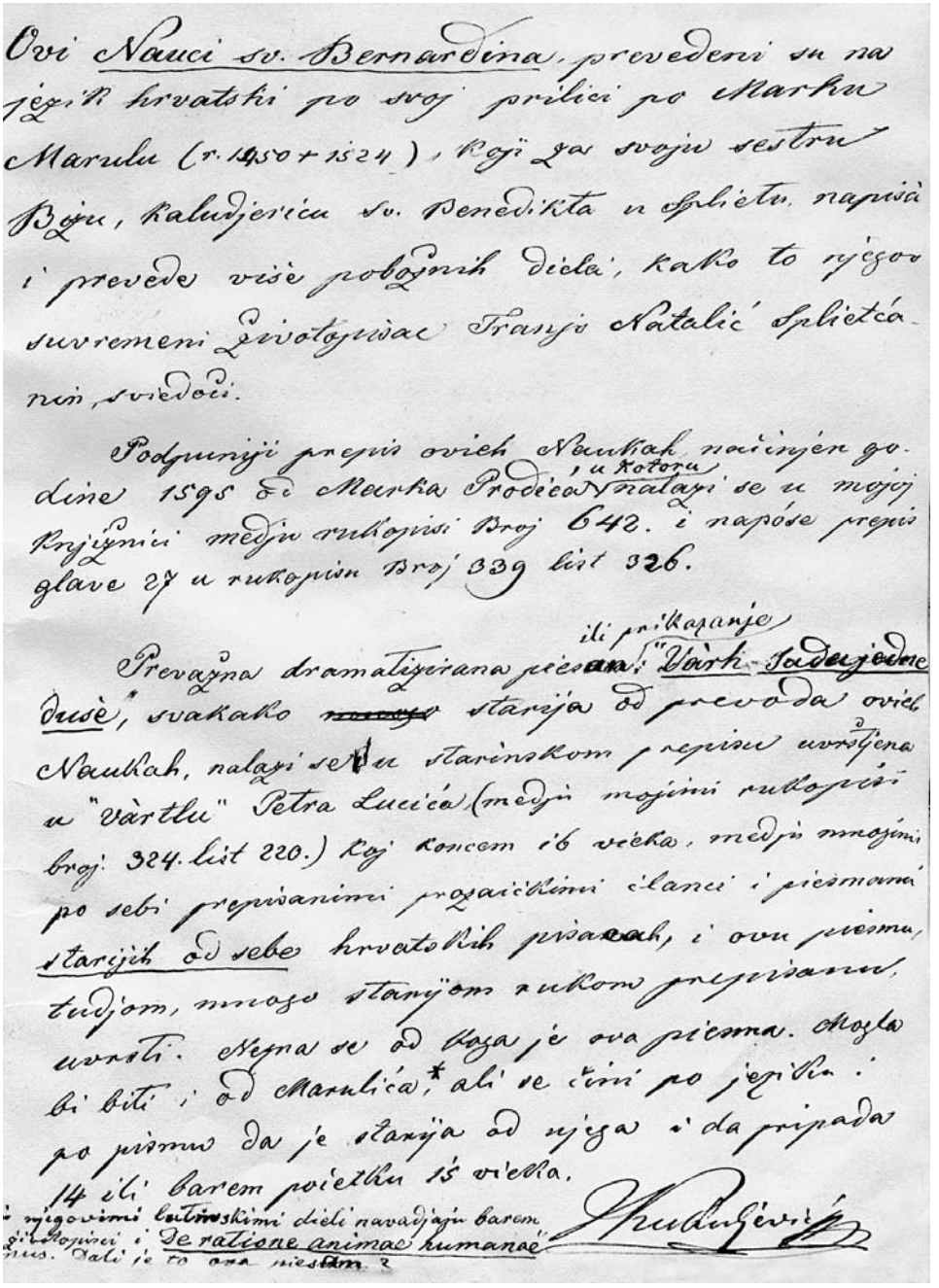
Stjepan Krasić

Sl 1. »Bajamontijev« rukopis **No. 21.** Na hrptu signatura **21, IV** (danas NSK)

Sl 2. Isti rukopis, signatura **N. 21** na prvom listu

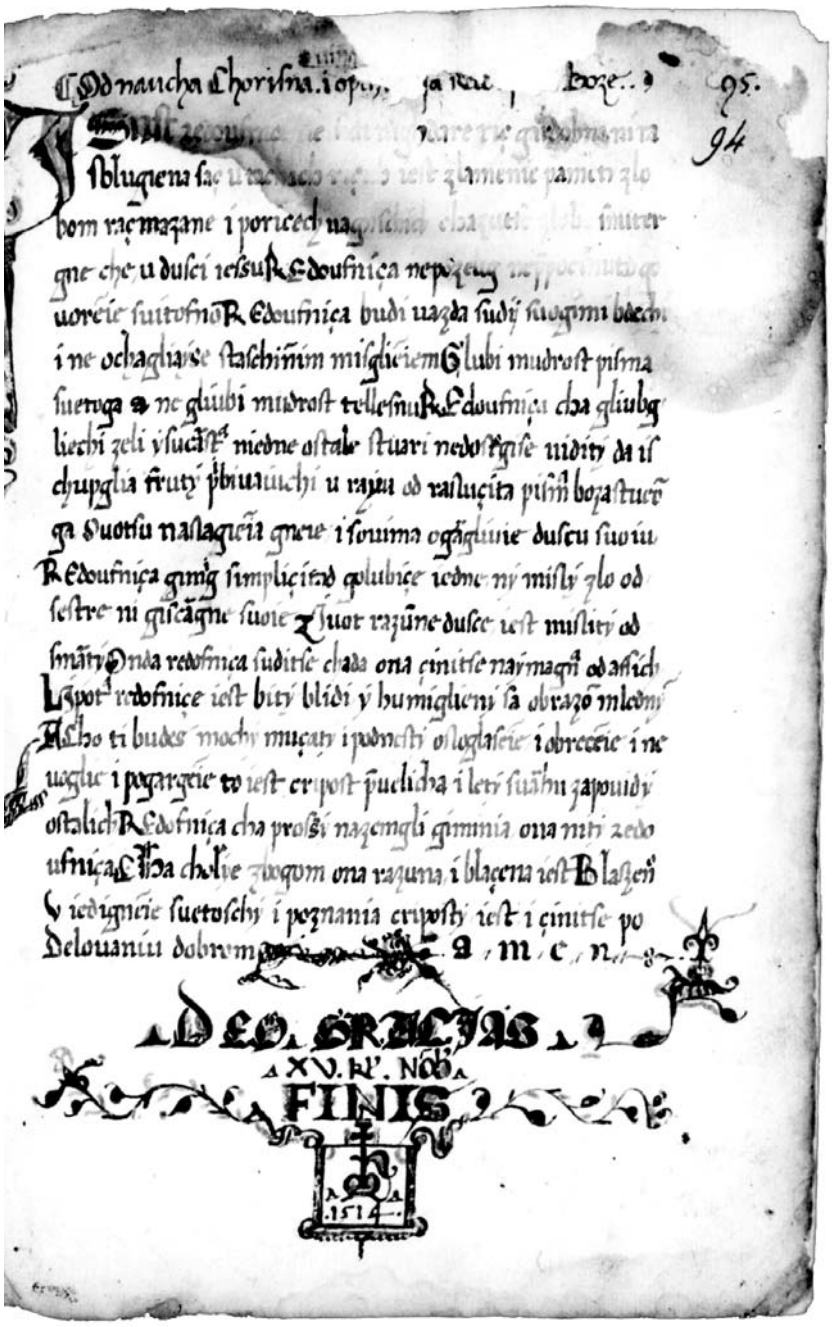

Ovi Nauci sv. Bernardina, prevedeni su na
jezik hrvatski po svoj prilici po Marku
Marulu (r. 1450 † 1524), koji za svoju sestru
Bjelu, kaluđericu sv. Benedikta u Splitu, napisà
i prevede više pobožnih dielà, kako to njegov
suvremeni životopisac Franjo Natalić Splićća-
nin, svjedoči.

Podgurnjii prepis ovieh Naukah, načinjen go-
dine 1595 od Marka Prodića, u kotoru nalazi se u mojoj
knjižnici među rukopisi broj 642. i napose prepis
glave 27 u rukopisu broj 339 list 326.

Prevažna dramatizirana pjesma ili prikazanje: "Vàrh Sadržjedne
duše", svakako starija od prevoda ovieh
Naukah, nalazi se u starinskom prepisu uvrštjena
u "vàrtlu" Petra Lucića (među mojimi rukopisi
broj 324. list 220.) koj koncem 16 vieka, među mojimi
po sebi prepisanimi prozaičkimi člancì i pjesmama
starijih od sebe hrvatskih pisaca, i ovu pjesmu,
tudjom, mnogo starijom rukom prepisanu,
uvrsti. Nejma se od koga je ova pjesma. chogla
bi biti, od Marulića, ali se čini po jeziku:
po pjesmu da je starija od njega i da pripada
14 ili barem početku 15 vieka.

s njegovimi latinskimi dielì navadjajn barem
Bogojnici i De ratione animae humanae"
nus. Dali je to ova pjesma?

Sl. 3. Kukuljevićev zapis na uveznom listu rukopisa **I b 55** (Arhiv HAZU)

Sl. 4. Kolofon rukopisa br. 6, tj. Add. 10934 (*British Library London*) s Marulićevim inicijalom (gotičko M ispod križa, dvije ukrasne točke sa strane).